

PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO TEISINIO REGULIAVIMO PROBLEMOS

Rasa Ragulskytė-Markovienė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Konstitucinės ir administracinės teisės katedros docentė
socialinių mokslų (teisės) daktarė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 78
El. paštas: rasa_lrkt@yahoo.de

Poveikio aplinkai vertinimo procedūra Lietuvoje atliekama jau ilgą laiką, tačiau nuolat iškyla tam tikrų teisinio reguliavimo netobulumo aspektų. Pastaraisiais metais daug dėmesio skiriama visuomenės dalyvavimui šiame procese. Straipsnyje pateikiama dabar galiojančio teisinio reguliavimo poveikio aplinkai vertinimo srityje analizė, iškeliami probleminiai klausimai, siūlomi jų sprendimo variantai.

Das Verfahren der Umweltverträglichkeitsprüfung wird in Litauen schon lange Zeit durchgeführt, aber es ergeben sich ständig bestimmte Probleme der rechtlichen Reglamentierung. In den letzten Jahren wird die grosse Aufmerksamkeit der Öffentlichkeitsbeteiligung gewidmet. Im folgenden Aufsatz wird die geltende rechtliche Reglamentierung dargestellt, die Probleme aufgelistet und ihre Lösungen vorgeschlagen.

Įvadas

Planuojamos ūkinės veiklos vertinimas, kaip vienas iš aplinkos teisės institutų, turi gana ilgą teisinio reguliavimo istoriją [1, p. 246–269], tačiau, nepaisant teisinio reguliavimo šioje srityje nuolatinio tobulinimo tiek nacionaliniu, tiek Europos Sąjungos (toliau – ir ES), tiek tarptautiniu lygiu, vis dėlto yra nemažai teisės taikymo problemų. Tai reiškia, kad teisinis reguliavimas turi būti peržiūrimas, siekiant užtikrinti ir aplinkos, kartu ir žmonių gyvenamosios aplinkos, kokybės išsaugojimą, ir ūkinės veiklos plėtrą. Šis institutas *inter alia* skirtas darnios plėtros idėjai, kurios tikslas yra suderinti ekonominius, aplinkosaugi-

nus ir kitus interesus, įgyvendinti¹. Tai turi būti pagrindas svarstant, kaip keisti ir pildyti esamą teisinį reguliavimą.

1. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo objektas

Pradedant planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo (toliau – ir PAV) proceso ir su juo susijusių problemų analizę paminėtina, kad Lietuvoje galiojantis teisinis reguliavimas yra Lietuvos teisės derinimo su ES teise padarinys. Planuojamos

¹ „Šis principas reikalauja taip orientuoti šalies ekonominę ir socialinę plėtrą, kad šios dienos poreikių patenkinimas nesumažintų ateinančių kartų poreikių patenkinimo galimybių“ [2].

ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme [3] (toliau – ir PAV įstatymas) įtvirtinto teisinio reguliavimo pagrindas – 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, kuri buvo keičiama 1997 m. kovo 3 d. Tarybos direktyva 97/11/EB, iš dalies keičiančia direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo [4], ir 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, nustatančia visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičiančia Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismą [5]. Paminėtina ir 1998 m. birželio 25 d. konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančią sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais [6; 1, p. 115–133], vadinamoji Orhuso konvencija, kurios 6 skirsnyje reglamentuotas visuomenės dalyvavimas priimančią sprendimus dėl konkrečios veiklos, įskaitant ir sprendimų dėl planuojamos ūkinės veiklos PAV priėmimą. Paminėtina ir 1991 m. vasario 25 d. konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste [7], vadinamoji ESPOO konvencija, tačiau kadangi jos nuostatos daugiausia buvo integruotos į direktyvą 85/337/EEB, ji nebus plačiau analizuojama.

Poveikio aplinkai vertinimo procesas – planuojamos ūkinės veiklos galimo poveikio aplinkai nustatymas, apibūdinimas ir įvertinimas (PAV įstatymo 2 str. 5 p.). Įstatyme įtvirtinta sąvoka „planuojama ūkinė veikla“ savo turiniu prilygi-

nama direktyvoje 85/337/EEB įtvirtintai sąvokai „projektas“. „Projektas“ – tai statybos darbai bei kitų objektų ar veiklos planų įgyvendinimas ir kitokie įsikišimai į aplinką (direktyvos 85/337/EEB 1 str. 2 d.); projektų sąrašai pateikti direktyvos 85/337/EEB I ir II prieduose. „Planuojama ūkinė veikla“ – numatoma vykdyti veikla, apimanti statinių statybą, esamų statinių rekonstravimą, produktų gamybą, gamybos proceso ir technologinės įrangos įdiegimą, modernizavimą ar keitimą, gamybos būdo, produkcijos kiekio (masto) ar rūšies pakeitimą, žemės gelmių išteklių gavybą ir kitų gamtos išteklių naudojimą, taip pat žemėtvarkos, miškotvarkos, vandentvarkos projektuose numatomą ūkinę veiklą ir kitą ūkinę veiklą, galinčią turėti poveikį aplinkai (PAV įst. 2 str. 2 p.)². Orhuso konvencijos 6 straipsnyje vartojama sąvoka „planuojama veikla“ (Konvencijos tekste anglų k. „proposed activity“, vokiečių k. „die geplante Tätigkeit“, ESPOO konvencijos 1 str. įtvirtinta sąvoka „planuojama veikla“³ (autentiškame tekste anglų k. vartojama sąvoka „proposed activity“ [9], autentiškame tekste rusų k. sąvoka „планируемая деятельность“ [10]). Pažymėtina, kad direktyvoje 85/337/EEB įtvirtinto teisinio reguliavimo objektas yra būtent ūkinės veiklos, numatytos jos 1 ir 2 prieduose, rūšys. Planų ir programų poveikio aplinkai vertinimo procedūrą reglamentuoja Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB dėl tam tikrų planų

² Nauja šio punkto redakcija galioja nuo 2008 m. liepos 17 d. [8].

³ Kiekviena veikla arba bet koks reikšmingas veiklos pokytis, kai reikia priimti atsakingos institucijos sprendimą pagal tinkamas nacionalines procedūras.

ir programų poveikio aplinkai vertinimo [11]. Todėl teigti, kad PAV įstatymas susiaurina PAV objektą, nėra pagrindo. Planų ir programų padarinių aplinkai vertinimo procedūra įtvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintame Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos apraše [12]. Vis dėlto gali kilti klausimas, kodėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūra įtvirtinta įstatyme, o planų ir programų – Vyriausybės nutarime. Manytina, kad abiem atvejais teisinis reguliavimas turėtų būti įtvirtintas įstatyme. Siūlytina priimti vieną įstatymą, reguliuojantį tiek planuojamos ūkinės veiklos, tiek planų ir programų poveikio aplinkai vertinimą [1, p. 277–280].

Autorės nuomone, planuojamos ūkinės veiklos sąvoka atitinka direktyvą 85/337/EEB ir minėtus tarptautinius dokumentus. Problema yra ne tai, kaip tą sąvoką formuluoti, o tai, kaip ją suvokti, apibrėžti ir kokių teisinių padarinių iš to gali kilti. Minėtą sąvoką pakeitus kita sąvoka, pvz., „siūloma veikla“, „numatoma veikla“, teisės taikymo požiūriu iš esmės nebūtų skirtumo.

Tiek direktyvoje 85/337/EEB, tiek PAV įstatyme yra įtvirtinti du sąrašai projektų. Pirmame sąrašė yra projektai, kuriems PAV privalo būti atliktas, antrame sąrašė yra projektai, kuriems atliekama atranka dėl PAV. PAV įstatymas atitinka direktyvos reikalavimus šiuo aspektu. Gali kilti klausimas, ar reikia plėsti sąrašus. Direktyva to nedraudžia. Jau ir dabar PAV įstatyme yra numatytos veiklos sritys, kurios Direktyvos sąrašuose neįtvirtintos, pvz., krematoriumų įrengimas, naujų kapinių įren-

gimas, numatyti veiklos, kuriai turi būti atliekama atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo, sąrašė (PAV įstatymo 2 priedo 11.18, 11.19 p.). Siekiant tam tikro teisinių santykių stabilumo, PAV įstatyme įtvirtintų sąrašų nereikėtų itin dažnai keisti. PAV įstatyme yra numatyta, kad PAV proceso dalyviai turi teisę reikalauti, o atsakinga institucija, atsižvelgdama į planuojamos ūkinės veiklos mastą, pobūdį ar vietos ypatumus, nuspręsti atlikti atranką dėl poveikio aplinkai vertinimo ir tai planuojamai ūkinei veiklai, kuri neįrašyta į įstatymo 1 ir 2 priedo sąrašus (PAV įstatymo 3 str. 3 p.). Ši nuostata yra sveikintina, tačiau ji palieka plačią diskreciją spręsti net ir tuo atveju, kai yra numatomas *itin reikšmingas* poveikis aplinkai. Todėl svarstyti, ar nereikėtų koreguoti šią įstatymo nuostatą numatant, kad tam tikrais atvejais, kai dėl tam tikros planuojamos veiklos numatomas *itin reikšmingas* poveikis aplinkai, nors ta veikla nėra numatyta įstatymo 1 ir 2 prieduose, turi būti atliekama atranka dėl PAV. Dabar yra įtvirtinta, kad atranka yra atliekama, kai planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas gali daryti poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura“ teritorijoms, o atsakinga institucija nustato, kad šis poveikis gali būti reikšmingas (PAV įstatymo 7 str. 1 d. 3 p.). Analogiška nuostata turėtų būti įtvirtinta ir kitos veiklos, galinčios turėti reikšmingą poveikį aplinkai, atžvilgiu.

2. Veiksniai, kuriems nustatomas, apibūdinamas ir įvertinamas projekto poveikis

Pagal direktyvos 85/337/EEB 3 straipsnį kiekvienu konkrečiu atveju nustatomas, apibūdinamas ir įvertinamas tiesioginis

ir netiesioginis projekto poveikis šiems veiksniams:

- žmonėms, gyvūnijai, augalijai;
- dirvožemiui, vandeniui, orui, klimatui, kraštovaizdžiui;
- materialinėms vertybėms ir kultūros paveldui;
- pirmoje, antroje ir trečioje įtraukose išvardytų veiksnių sąveikai.

Pažymėtina, kad būtinybė atlikti PAV turi būti siejama ne su bet koku, o su *reikšmingu* poveikiu aplinkai. Poveikio aplinkai vertinimo objektas yra planuojama ūkinė veikla, kuri dėl savo pobūdžio, masto ar numatomos vietos ypatumų gali daryti *reikšmingą* poveikį aplinkai (PAV įstatymo 3 str. 1 d.). *Reikšmingas* poveikis aplinkai – numatomas aplinkos pokytis, kurio poveikiui aplinkai išvengti, sumažinti, kompensuoti ar jo padariniams likviduoti būtina numatyti atitinkamas priemones (PAV įstatymo 2 str. 2 d.). Būtent į reikšmingumą turėtų būti telkiamas visas dėmesys. Preziumuojama, kad į 1 priedo sąrašą įrašyti objektai daro reikšmingą poveikį aplinkai. Reikšmingumo klausimas svarbus atliekant atrankos procedūrą arba kai nusprendžiama atlikti atranką ir tos veiklos, kuri neįrašyta į 1 ir 2 priedo sąrašus. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymu Nr. D1-255 yra patvirtintas Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašas [13], kuriame yra numatytos tam tikros gairės planuojamos ūkinės veiklos organizatoriams, PAV dokumentų rengėjams, atsakingoms institucijoms nustatant, ar planuojamos ūkinės

veiklos poveikis bus reikšmingas „Natura 2000“ teritorijai. Panašaus teisinio reguliavimo trūksta nustatant minėtos veiklos poveikio ir kitiems aplinkos komponentams reikšmingumą.

PAV įstatymo 4 straipsnio 1 punkte įtvirtinti veiksniai, kuriems reikia nustatyti, apibūdinti ir įvertinti planuojamos ūkinės veiklos poveikį: visuomenės sveikatai, gyvūnijai ir augalijai, dirvožemiui, žemės paviršiui ir jos gelmėms, orui, vandeniui, klimatui, kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei, materialinėms vertybėms ir nekilnojamoms kultūros vertybėms bei šių aplinkos komponentų sąveikai. Manytina, kad šioje nuostatoje siauriau negu direktyvoje 35/887/EEB yra suprantama kultūros paveldo sąvoka. Ji apima tik nekilnojamąsias kultūros vertybes. Nors Poveikio aplinkai vertinimo vadove [14]⁴ prie aplinkos komponentų, į kuriuos atsižvelgiama atliekant PAV, yra priskiriamas ir kultūros paveldas (saugomos teritorijos, žmonijos sukurtas paveldas, istoriniu ir archeologiniu požiūriu svarbios vietos). Taip pat PAV įstatymo 7 straipsnio 6 dalies 2 punkte numatyta, kad atsakinga institucija atlieka atranką ir priima išvadą, atsižvelgusi į *inter alia* galimą planuojamos ūkinės veiklos poveikį kultūros paveldui. Tai gi įvertinti veiklos įtaką kultūros paveldui yra reikalaujama, tačiau šis veiksnys turėtų būti įtvirtintas PAV įstatymo 4 straipsnio 1 punkte numatytame veiksnių sąrašė. Taip būtų užtikrintas teisės aiškumas ir neliktų abejonių, kokią reikšmę PAV procese turi kultūros paveldas ir jo apsauga.

⁴ <http://www.am.lt/VI/files/0.514588001011887910.pdf>

3. Poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyviai

Poveikio aplinkai vertinimo proceso etapai – poveikio aplinkai nustatymas, apibūdinimas ir įvertinimas – apima tokių veiksmų atlikimą: PAV programos parengimą, atrankos atlikimą, PAV ataskaitos parengimą, sprendimo dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių priėmimą. Atliekant šiuos veiksmus galima išskirti keletą problemų: 1) ar pakanka atsakingos valstybės institucijos, galinčios priimti sprendimą; 2) ar kai kurioms dalyvaujančioms valstybės ir savivaldybių institucijoms turėtų būti suteikiama teisė „stabdyti“ PAV procesą.

a) atsakingos valstybės institucijos

Atsakingos valstybės institucijos yra Aplinkos ministerija, Aplinkos apsaugos agentūra, regionų aplinkos apsaugos departamentai⁵. Atsakinga institucija priima sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių (PAV įstatymo 6, 10 str.). Ar netrūksta šioje procedūroje nepriklausomų ekspertų? Ši problema kyla dėl to, kad poveikio aplinkai vertinimo dokumentus rengia užsakovo pasirinkti rengėjai, kurie dažniausiai yra pelno organizacijos, suinteresuotos parengti dokumentus taip, kad projektui būtų išduotas leidimas. Ar aplinkos apsaugos aspektai šiuo atveju bus įvertinti objektyviai ir pakankamai, yra konkretaus atvejo klausimas. Kita vertus, yra atsakinga institucija, turinti priimti sprendimą. Atsakinga institucija, neabejotina, yra kompetentinga patikrinti, ar

⁵ Kokiais atvejais kuri institucija yra atsakinga institucija, nustato Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentų nagrinėjimo Aplinkos ministerijoje ir jai pavaldžiose institucijose aprašas [15].

vertinimas buvo atliktas tinkamai. Tačiau ar visais atvejais atsakinga institucija turės galimybę įvertinti veiklos poveikį tam tikram veiksmui, priklausys nuo to, ar ji turės tos srities specialistų. Žinoma, esant būtinumui atsakinga institucija turi teisę samdyti ekspertus, tačiau tam reikia gana didelių išlaidų ir, kaip matyti iš praktikos, tai daroma gana retai. Todėl, manytina, kad šioje procedūroje trūksta tarpinės grandies – nepriklausomų ekspertų, kurie objektyviai galėtų įvertinti parengtus dokumentus ir veiklos poveikį visiems įstatyme numatytiems veiksmams. Čia galimi du modeliai: arba iš pat pradžių dokumentai turi būti rengiami nepriklausomų ekspertų, arba parengti dokumentai teikiami nepriklausomiems ekspertams vertinti. Tokiu pasiūlymu gal ir bandoma „sugrįžti į praeitį“, kai pagal 1996 m. rugpjūčio 15 d. PAV įstatymą [16] buvo atliekama poveikio aplinkai vertinimo valstybinė ekspertizė tam tikroms planuojamos ūkinės veiklos rūšims ir atskiriems objektams, kurių sąrašą Aplinkos ministerijos teikimu tvirtino Vyriausybė [17]. Poveikio aplinkai vertinimą atliko atestuoti ekspertai [19]. Kadangi PAV dokumentams rengti planuojamos ūkinės veiklos organizatoriui (užsakovui) paprastai reikia nemažai finansinių išlaidų, taip pat siekiant išvengti dvigubo PAV procedūros atlikimo, pritartina tam modeliui, kai PAV dokumentus iš pat pradžių rengia nepriklausomi atsakingos valstybės institucijos konkrečiam atvejui paskirti ekspertai.

b) dalyvaujančios valstybės ir savivaldybių institucijos

PAV procese, be atsakingos valstybės institucijos, dalyvauja ir kitos valstybės institucijos, atsakingos už sveikatos apsaugą,

priešgaisrinę apsaugą, kultūros vertybių apsaugą, apskričių ir savivaldybių institucijos, taip pat kitos valstybės institucijos, jei jas pakviečia dalyvauti atsakinga institucija ar jos pačios suinteresuotos dalyvauti PAV procese ir atsakinga institucija, atsižvelgdama į planuojamos ūkinės veiklos pobūdį, mastą ar vietos ypatumus, tam priitaria (PAV įstatymo 5 str. 2 d. 2 p., 2 d.).

Išskirtinis vaidmuo tenka savivaldybių institucijoms: jeigu iki programos patvirtinimo savivaldybės, kurios teritorijoje planuojama ūkinė veikla, taryba priima neigiamą motyvuotą sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių, poveikio aplinkai vertinimo procedūros negali būti tęšiamos tol, kol galioja savivaldybės tarybos priimtas sprendimas, išskyrus atvejus, kai planuojama ūkinė veikla yra valstybinės reikšmės ir jos įgyvendinimas numatytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintuose valstybės strateginiuose planuose (PAV įstatymo 8 str. 9 d.). Savivaldybės institucijos sprendimas yra privalomas visiems PAV dalyviams, įskaitant ir atsakingą instituciją. Ši įstatymo formuluo­ tė iškelia klausimą, kokie yra tokio sprendimo teisiniai padariniai. Visų pirma, atsakinga institucija neturi diskrecijos spręsti, ar toks savivaldybės institucijos sprendimas yra pagrįstas. Taip apribojamos atsakingos institucijos kaip institucijos, kuri kompetentinga priimti sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių, teisės. Antra, nėra aišku, kiek laiko toks sprendimas galioja, taigi PAV procedūros gali būti sustabdomos neapibrėžtam laikui, o aplinkybės, kurioms esant procedūros galėtų būti atnaujintos, įstatyme nėra numatytos. Trečia, toks sprendimas suvaržo

ūkio subjekto teises verstis planuojama ūkine veikla neapibrėžtam laikui. Ketvirta, savivaldybių institucijos nuomonė turi prioritetą kitų dalyvaujančių valstybės institucijų atžvilgiu. Viena vertus, tai gali būti pagrįsta, nes per savivaldos instituciją yra įgyvendinama savivaldybės bendruomenės (nuolatinių gyventojų) savivaldos teisė, savivaldos institucija atstovauja gyventojams, gina jų interesus. Kita vertus, toks savivaldybės institucijos sprendimas vertintinas kaip ultimatumas kitų valstybės institucijų nuomonei ir kadangi nėra numatyta galimybė jį svarstyti ir užginčyti PAV proceso rėmuose (būtų įmanomas tik teismo procesas apskundžiant sprendimą), tokia savivaldybės institucijos išskirtinė padėtis PAV procese gali sudaryti sąlygas piktnaudžiauti ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva.

4. Visuomenės dalyvavimas

a) visuomenės informavimo ir dalyvavimo procedūros

Visuomenės informavimo ir dalyvavimo procedūros yra šios:

- 1) pranešimas apie planuojamos ūkinės veiklos PAV,
- 2) pranešimas apie atrankos išvadą, ar privaloma vertinti planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai,
- 3) pranešimas apie parengtą programą,
- 4) viešas supažindinimas su ataskaita,
- 5) informavimas apie priimtą sprendimą [19].

Nors teisinis visuomenės informavimo ir dalyvavimo procedūrų reglamentavimas yra gana išsamus ir iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad visuomenei suteikiama pakanka-

mai galimybių dalyvauti PAV procese, vis dėlto kyla klausimas, ar visuomenė ne per vėlai supažindinama su planuojama ūkine veikla? Pažymėtina, kad visuomenės dalyvavimas šiame procese šiek tiek skiriasi, atsižvelgiant į tai, ar PAV yra privalomas, ar turi būti atliekama atranka. Kai yra atliekama atranka, visuomenės atstovai turi teisę atsakingai institucijai teikti motyvuotus pasiūlymus pervarstyti atrankos išvadą (Aprašo 10 p.). Jau šiame etape visuomenė gali pareikšti savo nuomonę, pateikti argumentus, kodėl planuojamai ūkinei veiklai turėtų būti atliktas PAV, kokiems aplinkos objektams gali būti daromas šios veiklos poveikis ir pan. Vėliau supažindinama su planuojamos ūkinės veiklos PAV programa. Kai tam tikrai veiklai PAV yra privalomas, visuomenei suteikiama galimybė susipažinti su PAV programa ir pateikti motyvuotus pasiūlymus. Tačiau viešas supažindinimas vyksta tik vėlesniame etape, kai parengta PAV ataskaita. Kyla klausimas, ar viešas supažindinimas neturėtų būti atliekamas programos rengimo stadijoje, kai planuojamos ūkinės veiklos organizatorius (užsakovas) dar nėra daug investavęs į PAV ataskaitos rengimą. Kaip rodo praktiniai pavyzdžiai: PAV procedūra dėl sąvartyno Kazokiškėse arba vėjo jėgainių įrengimo Klaipėdos rajone, visuomenė gali turėti svarią nuomonę bei rimtus argumentus dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių. Surengus visuomenės viešą supažindinimą su programa, būtų galima atsižvelgti į visuomenės atstovų išskeltus klausimus rengiant ataskaitą ir nereikėtų pradėti svarstyti tų klausimų tik parengus ataskaitą. Pagal Orhuso konvencijos 6 straipsnio 4 dalį privaloma užtikrinti vi-

suomenės dalyvavimą jau pradiniam etape, kai yra visos galimybės svarstyti įvairius variantus ir galima užtikrinti veiksmingą visuomenės dalyvavimą. Neneigti, kad suteikimas visuomenei galimybės pateikti motyvuotus pasiūlymus dėl PAV programos iš esmės užtikrina jų dalyvavimą pradiniam PAV proceso etape. Tačiau ar toks būdas iš tiesų yra efektyvus, diskutuotinas klausimas. Atsižvelgus į visuomenės aplinkosauginio sąmoningumo lygį [1, p. 321–324] bei menką visuomenės dalyvavimą PAV procese, matyt, visuomenės viešas supažindinimas su PAV programa būtų naudingas visiems PAV proceso dalyviams.

b) terminas

Kita problema, susijusi su visuomenės dalyvavimu PAV procese, yra teisės aktuose nustatytas 10 darbo dienų terminas, per kurį visuomenė gali susipažinti su dokumentacija ir teikti motyvuotus pasiūlymus. Šis terminas nustatytas šiems veiksmams: nuo atrankos išvados paskelbimo dienos teikti atsakingai institucijai motyvuotus pasiūlymus persvarstyti atrankos išvadą, susipažinti su PAV programa ir teikti motyvuotus pasiūlymus, susipažinti su PAV ataskaita, teikti motyvuotus pasiūlymus po viešo visuomenės supažindinimo. Pagal Orhuso konvencijos 6 straipsnio 3 dalį turi būti numatomi pagrįsti terminai, suteikiantys pakankamai laiko visuomenei informuoti, jai pasirengti ir veiksmingai dalyvauti priimant sprendimus aplinkosaugos srityje. Manytina, kad 10 darbo dienų terminas yra per trumpas susipažinti su dokumentacija ir motyvuotiems pasiūlymams pateikti [1, p. 305]. Ką reiškia sąvo-

ka „motyvuoti pasiūlymai“? Motyvuotas pasiūlymas – tai faktiniais duomenimis, rodikliais, faktinėmis aplinkybėmis, taip pat teisės aktų nuostatomis ar kitais dokumentais pagrįstas pareiškėjo siūlymas (prašymas) dėl PAV proceso (Aprašo 6 p.). Ar iš tikrųjų šis reikalavimas pagrįstas? Tam, kad būtų galima parengti motyvuotą pasiūlymą, pagrįstą faktiniais duomenimis, aplinkybėmis, teisės aktų nuostatomis ar kitais dokumentais, reikia turėti pakankamai specialių žinių arba samdyti tam tikrą specialistą. Daugumai visuomenės atstovų, kurie neturi tokių žinių, esant tokiems reikalavimams, tikriausiai bus neįmanoma pateikti motyvuotų pasiūlymų tiek dėl laiko stokos, tiek dėl žinių trūkumo, tiek dėl tokiam pasiūlymui parengti reikalingų finansinių išteklių. Manytina, kad „motyvuotų pasiūlymų“ reikalavimas yra per griežtas, į visus visuomenės atstovų pasiūlymus ir pastabas turėtų būti atsižvelgta.

c) subjektai, atsakingi už visuomenės dalyvavimo organizavimą

Pagal PAV įstatymą visuomenės supažindinimą su ataskaita organizuoja PAV dokumentų rengėjas (9 str. 2 d.). Atsakinga institucija nėra už tai atsakinga. O pagal Orhuso konvencijos 6 straipsnio 2 dalies d punktą turi būti už visuomenės dalyvavimą atsakinga valstybės institucija, iš kurios galima gauti reikiamą informaciją, taip pat kuriai galima teikti pastabas arba klausimus. Atsižvelgus į tai, siūlytina viešo visuomenės supažindinimo funkciją perduoti atsakingai institucijai arba bent numatyti privalomą jos dalyvavimą ir kompetenciją šiame etape. Orhuso konvencijoje įtvirtinta idėja sukurti tam tikrą projekto teikėjo,

atsakingos institucijos ir visuomenės bendradarbiavimo mechanizmą, nesutelkiant kompetencijos ir atsakomybės tik vienoje rankose. Kiekvienam procedūros etapui turi būti paskirta atsakinga valstybės institucija. Nors PAV procese atsakinga institucija yra paskirta ir ji taip pat kontroliuoja, ar tinkamai atliekama viešo supažindinimo procedūra, tačiau, atsižvelgiant į šio etapo reikšmę, valstybės institucijos tiesioginis dalyvavimas jame yra būtinas.

d) visuomenė, galinti teikti pasiūlymus

Teisė teikti pasiūlymus suteikta suinteresuotai visuomenei. „Suinteresuota visuomenė“ – tai visuomenė, kuriai planuojama ūkinė veikla darys ar gali daryti poveikį arba kuri yra suinteresuota planuojama ūkine veikla. Pagal šį apibrėžimą ir nevyriausybines organizacijas, dalyvaujančios sprendžiant aplinkos apsaugos problemas, ir veikiančios pagal Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuota visuomene (PAV įstatymo 2 str. 10 p.). Šis apibrėžimas perimtas iš 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/35/EB, nustatančios visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teisimą, tačiau jame praleistas žodis „tikėtina“⁶. Toks netikslus direktyvos nuostatos vertimas į lietuvių kalbą tam tikrais atvejais

⁶ Direktyvos nuostata turėtų būti verčiama „tikėtina gali daryti poveikį“, Direktyvoje anglų kalba įtvirtinta „the public likely to be affected“, vokiečių kalba „wahrscheinlich betroffene Öffentlichkeit“.

gali susiaurinti suinteresuotos visuomenės teisę dalyvauti šiame procese. Tokios teisės suteikimas suinteresuotai visuomenei yra pagrįstas, tačiau „suinteresuotumas“ neturėtų būti aiškinamas pernelyg siaurai (pvz., deklaruota gyvenamoji vieta, nors iš tiesų asmuo turi kelis nekilnojamojo turto objektus), taip apribojant tam tikrų visuomenės narių teisę dalyvauti PAV procese. Tai neatitiktų nei Orhuso konvencijos, nei ES teisės aktuose įtvirtintų tikslų.

5. Teisė kreiptis į teismą

Sąlygos, kurioms esant asmenys gali kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais, yra nustatytos teisės aktuose, reglamentuojančiuose administracinį ir civilinį procesą. Tai nėra vien aplinkos teisės „reikalas“. Kai kurie teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos srityje klausimai yra reglamentuoti ir aplinkos teisės aktuose. Štai Aplinkos apsaugos įstatymo [20] 7 straipsnio 8 punkte yra numatyta piliečių, visuomeninių organizacijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų teisė Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka paduoti skundą (prašymą) reikalaujant imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išvengta ar sumažinta žala aplinkai arba atkurta iki pradinės aplinkos būklė bei nubausti asmenys, kalti dėl kenksmingo poveikio aplinkai, ir pareigūnai, kurių priimti sprendimai ar veiksmai (neveikimas) pažeidė piliečių, visuomeninių organizacijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus.

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 15 straipsnyje nustatyta, kad ginčai dėl šio įstatymo taikymo, poveikio aplinkai vertinimo subjektų išvadų, atsakingos institucijos išva-

dų ir sprendimų, šio įstatymo 8 straipsnio 9 dalyje nurodyto savivaldybės tarybos sprendimo nagrinėjami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka; Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių juridinių bei fizinių asmenų ginčai sprendžiami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka, jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nenumatyta kitokia šių ginčų nagrinėjimo ir sprendimo tvarka.

Tiek Aplinkos apsaugos įstatymo, tiek PAV įstatymo nuostatos iš esmės yra bendro pobūdžio, nukreipia į procesinius teisės aktus. Tiek pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą [21] (toliau – ir ABTĮ) (5, 22 str.), tiek pagal Civilinio proceso kodeksą [22] (toliau – ir CPK) (5 str.) subjektai, norintys kreiptis į teismą, privalo atitikti šiuos kriterijus: jie turi būti suinteresuoti ir turi būti pažeistos arba ginčijamos jų teisės ar įstatymų saugomi interesai. Šie kriterijai nustatyti ir Orhuso konvencijos 9 straipsnyje bei direktyvoje 2003/35/EB, tačiau jie įvardyti kaip alternatyva. Aplinkos apsauga priskirtina įstatymų saugomam interesui, tačiau suinteresuotumo klausimas kiekvienu atveju bus sprendžiamas individualiai. Nesant individualaus suinteresuotumo ar teisių pažeidimo, teisė kreiptis į teismą negali būti įgyvendinta [1, p. 293–299]. Šios situacijos nesušvelnina nei minėta Aplinkos apsaugos įstatymo nuostata, nei Poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nuostata (konkrečiai kalbant apie PAV).

Kalbant apie viešojo intereso gynimą, tokia teisė numatyta prokurorui, administravimo subjektams, valstybės institucijoms, įstaigoms, organizacijoms, tarnyboms ir fiziniams asmenims *įstatymų nu-*

matytais atvejais (ABTĮ 56 str. 1 d., CPK 49 str. 1 d.). Nesant įstatymuose numatytos tokios galimybės, ši teisė praktiškai lieka neužtikrinta. Tačiau ir tais atvejais, kai įstatymai tokių atvejų nenumato, turėtų būti atsižvelgiama į Orhuso konvencijos ir direktyvos 2003/35/EB reikalavimą suteikti suinteresuotai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismą ir ginti aplinkos apsaugos interesus [1, p. 296–299].

Pažymėtina, kad 2006 m. gruodžio 22 d. Seime buvo įregistruotas Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XP-1965 [23], kuriame numatyta papildyti Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnį 2 dalimi, pagal kurią suinteresuoti juridiniai ir fiziniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą su skundu, prašymu ar ieškiniu aplinkos apsaugos klausimais, gindami savo teises ar įstatymų saugomus interesus, taip pat viešąjį interesą. Lietuvos Respublikos Vyriausybė šiam projektui nepritarė, nurodydama dvi priežastis: pirma, neaišku, kas yra laikytini „suinteresuoti asmenys“, ir, antra, viešasis interesas atskiriamas nuo asmenų teisių ir įstatymų saugomų interesų [24]. Iš tiesų Aplinkos apsaugos įstatyme, skirtingai nuo šiamo pranešime nagrinėjamo PAV įstatymo, nėra pateikta „suinteresuotos visuomenės“ apibrėžimo, todėl pirmoji pastaba yra pagrįsta. Kartu turėtų būti daromas ir Aplinkos apsaugos įstatymo 1 straipsnio pakeitimas, įtvirtinant suinteresuotos visuomenės sąvoką. Analizuojant antrąją pastabą, pažymėtina, kad siūlytinoje normoje yra įtvirtinti du atvejai, kada asmuo gali kreiptis į teismą: kai jis siekia ginti savo subjektyvias teises arba kai jis kreipiasi dėl viešojo intereso

gynimo. Tokie atvejai realiai gali būti ir jų išskyrimas yra pagrįstas. Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnyje „Piliečių, visuomeninių organizacijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų teisės“ yra įtvirtintos teisės, todėl pritarina, kad papildoma šio straipsnio antrąja dalimi būtų nustatytos ir jų procesinės teisės. Tačiau kartu svarstyti, ar priėmus siūlomą nuostatą galiojantis minėto straipsnio 8 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas nebus perteklinis. Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymo projekto Nr. XP-1965 klausimas iki šiol nėra galutinai išspręstas.

Šiame kontekste paminėtinas ir 2006 m. gruodžio 22 d. Seime užregistruotas Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projektas Nr. XP-1963 [25], kuris skirtas viešojo intereso gynimui teismuose apskritai, ne tik aplinkos apsaugos srityje. Lietuvos Respublikos Vyriausybė šiam projektui taip pat nepritarė [26]. Vienas iš Vyriausybės nutarime nurodytų trūkumų – nepateiktas viešojo intereso sąvokos apibrėžimas, taip pat nenustatyti aiškūs viešojo intereso požymiai. Manytina, kad tiksliai viešojo intereso sąvoka negali būti pateikta, nes kiekvienu atskiru atveju turi būti sprendžiama, ar yra (gali būti) pažeidžiamas viešasis interesas ir visų atvejų teisiniu reguliavimu neįmanoma numatyti [27, p. 267]. O gairės, kas turi būti ginama, projekte yra numatytos – kas objektyviai yra vertinga, reikšminga ir naudinga visuomenei. Kitas Vyriausybės nutarime nurodytas trūkumas – suinteresuotumo sąvokos neapibrėžimas, nors projekto 4 straipsnyje apibrėžta, kas yra suinteresuoti asmenys. Iš šio apibrėžimo matyti, kad suinteresuotas asmuo yra tas,

kuriam daro įtaką arba gali daryti įtaką viešojo intereso pažeidimas, taigi iš esmės tai yra susiję su jo privačiu interesu. Iš esmės lieka neaiški Vyriausybės pozicija, kokiam reguliavimui ji pritartų ir kokie būtų argumentai būtent šiuo klausimu.

Atsižvelgus į teisinio reguliavimo tendencijas, darytina išvada, kad siūlomas viešojo intereso gynimo teisinis reguliavimas turi būti patobulintas ir, siekiant užtikrinti tarptautinių ir ES reikalavimų įgyvendinimą, turi būti priimti (arba pakeisti, papildyti) teisės aktai, reglamentuojantys išdėstytus probleminius klausimus. Taip bus palengvintas teismų darbas, nes praktika rodo, jog šiuo metu įtvirtintas nuostatas bandoma „apeiti“ viešąjį interesą paverčiant privačiu interesu, ir teismams tenka gana sudėtinga užduotis – ar iš tiesų tai yra privatus besikreipiančio į teismą asmens interesas, ar viešasis interesas, kurio jis neturi teisės ginti pagal galiojančius teisės aktus, ir bus sudarytos galimybės dar labiau užtikrinti itin svarbios žmogaus teisės – teisės kreiptis į teismą – įgyvendinimą, išplečiant šios teisės taikymo sritį viešojo intereso srityje.

6. PAV proceso ir kitų vertinimo ir planavimo procesų santykis

PAV procesas yra susijęs su kitais vertinimo ir planavimo procesais: planų ir programų padarinių aplinkai vertinimu (strateginiu padarinių aplinkai vertinimu), poveikio teritorijai vertinimu, poveikio sveikatai vertinimu ir teritorijų planavimu. Esant tokiai daugybei skirtingų procesų kyla įvairių problemų: visuomenei nebeaišku, kur, kada ir koku būdu ji gali dalyvauti įvairiuose procesuose, pareikšti savo

nuomonę, kokia jų dalyvavimo reikšmė; ūkio subjektams nesuprantamas daugybės vertinimo procesų, siekiančių tų pačių tikslų, reikalingumas; atsakingos valstybės ir savivaldybių institucijos susiduria su klausimais, kas yra už ką atsakingas, kas ką turi kontroliuoti.

Strateginis padarinių aplinkai vertinimas (toliau – ir SPAV) turi būti atliekamas, kai rengiami nacionalinio, regioninio, rajono ar vietinio lygmens planavimo dokumentai, kurių įgyvendinimo padariniai gali būti reikšmingi aplinkai (Planų ir programų strateginio padarinių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo [28] 4 p.). Kai rengiami nacionalinio, regioninio ar rajono lygmenų bendrojo teritorijų planavimo dokumentai ar esminiai jų pakeitimai, SPAV yra privalomas (SPAV aprašo 7.2. p.). Planuojant ūkinę veiklą toje teritorijoje gali būti atliekamas PAV, jei PAV procedūra tokiai veiklai pagal PAV įstatymą yra numatyta. Bet tai bus atskiras procesas. Tačiau rengiant PAV dokumentus turi būti atsižvelgiama į SPAV dokumentus ir juose sukauptą informaciją apie parengto bendrojo teritorijų planavimo dokumento padarinius aplinkai. Planuojama ūkinė veikla turėtų būti vertinama viso bendrojo teritorijų planavimo dokumento kontekste, o ne kaip atskira nepriklausoma veikla.

Specialiesiems ir detaliesiems teritorijų planavimo dokumentams gali būti atliekamas SPAV arba PAV procesas. Jei turi būti atliekamas PAV, jis atliekamas specialiojo ar detaliojo plano rengimo metu (Teritorijų planavimo įstatymo [29] 17 str. 4 d., 25 str. 4 d.). Gali būti situacija, kad, parengus specialųjį ar detalųjį teritorijos planavimo dokumentą, kuriam buvo atliktas SPAV,

gali būti atliekamas ir PAV kaip visiškai atskiras procesas tam tikrai planuojamai ūkinei veiklai, kuri specialiojo ar detaliojo teritorijos planavimo dokumento rengimo metu dar nebuvo planuojama. Tokiu atveju vėlgi turi būti atsižvelgiama į SPAV metu atliktą tyrimą ir jo rezultatus.

Pažymėtina, kad PAV įstatymo 3 straipsnio 4 dalis yra suformuluota ydingai, nes joje įtvirtinti reikalavimai skirti visiems teritorijų planavimo dokumentams, neišskiriant bendrųjų teritorijų planų, kuriems iš esmės pakanka atlikti SPAV, jei tai numatyta SPAV apraše. Gali būti situacijų, kai planuojamoje teritorijoje jau yra atliekamas PAV procesas, jis nėra baigtas, o nuo jo rezultatų gali priklausyti bendrojo plano dokumento rengimo strategija ir pan. (čia kalbama apie itin reikšmingą ūkinę veiklą, pvz., atliekų sąvartyno įrengimą, vėjo jėgainių statybą ir kt.), tuomet bendrojo teritorijos plano rengimas gali būti neįmanomas neatlikus PAV. Kitais atvejais rengiant bendrąjį teritorijos planą pakanka SPAV.

Jeigu planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas gali daryti poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms, ir institucija, atsakinga už saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą, Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka [30] nustato, kad šis poveikis gali būti reikšmingas, tokiai veiklai turi būti atliekamas PAV. Šiuo atveju atliekant PAV dėmesys bus sutelktas į planuojamos ūkinės veiklos poveikį saugomoms teritorijoms. Taigi šiuo atveju iš pradžių atliekama reikšmingumo nustatymo procedūra, o paskui – PAV. Tačiau į reikšmingumo nustatymo procedūros rezultatus turėtų būti atsižvelgiama atliekant PAV.

Kaip atskira vertinimo rūšis teisės aktuose yra reglamentuotas planuojamos ūkinės veiklos poveikio sveikatai vertinimas [31, toliau – ir Taisyklės]. Jis atliekamas planuojamai ūkinei veiklai, įrašytai į patvirtintą PAV įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atvejų sąrašą, taip pat, kai atlikus atranką pagal PAV įstatymą nustatoma, kad PAV neprivalomas, bet vykdant veiklą galimas poveikis visuomenės sveikatai (Taisyklių 3 p.). Taigi jeigu planuojamai ūkinei veiklai turi būti atliekamas PAV, tai PAV procedūra apims poveikio visuomenės sveikatai vertinimą. Jeigu PAV nebus atliekamas, tai poveikio sveikatai vertinimas bus atliekamas kaip atskira procedūra. Tačiau ji yra integruojama į teritorijų planavimo dokumentų, statinių projektų rengimo ir leidimo-higienos paso išdavimo procedūras ir yra sudedamoji šių procesų dalis. Kaip jau minėta, rengiant teritorijų planavimo dokumentus, gali būti atliekama SPAV, PAV ir poveikio sveikatai vertinimo procedūros. Jeigu rengiant tam tikrus teritorijų planavimo dokumentus turi būti atliktos SPAV, PAV arba poveikio sveikatai vertinimo procedūros, jos bus integruojamos į teritorijų planavimo procesą.

Pateikta analizė rodo, kad PAV procesas gali būti atliekamas kaip atskiras procesas, jis gali būti kito proceso sudedamoji dalis (pvz., teritorijų planavimo procesas) arba į PAV procesą gali būti integruotas dar kitas vertinimo procesas (pvz., poveikio „Natura 2000“ teritorijoms vertinimas). PAV įstatyme šios sąsajos nėra aptartos, todėl tam tikrais atvejais gali kilti neaiškumų. Atsižvelgiant į tai, PAV įstatymas pildytinas atskiru straipsniu, reglamentuojančiu

PAV santykį su kitais vertinimo ir planavimo procesais. Svarstyti ir vieno Poveikio aplinkai vertinimo įstatymo, kuris reglamentuotų visus su poveikiu aplinkai (įskaitant ir visuomenės sveikatą) susijusius procesus, priėmimas [1, p. 330].

Išvados

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai nustatymo procedūra siekiama užtikrinti įvairių interesų pusiausvyrą, ypač supažindinti visuomenę su planuojamos ūkinės veiklos poveikiu įvairiems aplinkos komponentams ir žmogui. Ši procedūra yra vieša, todėl jos viešumas turi būti užtikrintas realiomis galimybėmis visuomenei visapusiškai dalyvauti šiame procese. Todėl *inter alia* svarstyti PAV įstatymo pakei-

timai, susiję su visuomenės supažindinimu su planuojama ūkine veikla kuo anksčiau, pradedant nuo jos supažindinimo su PAV programa, nustatyto 10 dienų termino pasiūlymams pateikti pailginimu, valstybės institucijos tiesioginiu dalyvavimu viešo supažindinimo procedūroje, galimybe pateikti pasiūlymus ir pastabas kuo didesnei visuomenės daliai. Siekiant užtikrinti PAV proceso objektyvumą ir skaidrumą, svarstyti ir nepriklausomų ekspertų, kurie rengtų PAV ataskaitą, klausimas. Taip pat turėtų būti peržiūrėtos ir patobulintos teisės aktų nuostatos, suteikiančios galimybę visuomenės atstovams kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, iš jų ir dėl PAV. Iškeliama idėja teisės aktais aiškiau reguliuoti PAV proceso ir kitų vertinimo ir planavimo procesų santykį.

LITERATŪRA

1. Ragulskytė-Markovienė R. Aplinkos teisė: Lietuvos teisės derinimas su Europos Sąjungos reikalavimais. Vilnius: Eugrimas, 2005.
2. 1996 m. rugsėjo 25 d. Seimo nutarimu Nr. 1550 patvirtinta Valstybinė aplinkos apsaugos strategija // Valstybės žinios. 1996, Nr. 103-2347.
3. Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 82-1965. Nauja įstatymo 2005 m. birželio 21 d. redakcija // Valstybės žinios. 2005, Nr. 84-3105; autorės apžvelgti įstatymo pakeitimai iki 2008 m. lapkričio mėn.
4. 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo // OL L 175, 1985, p. 40; 1997 m. kovo 3 d. Tarybos direktyva 97/11/EB, iš dalies keičianti direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo // OL L 73, 1997, p. 5.
5. 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismą // OL L 156, 2003, p. 17; konsoliduota direktyvos redakcija: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1985L0337:20030625:LT:PDF>
6. 1998 m. birželio 25 d. konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančiam sprendimui ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais // Valstybės žinios. 2001, Nr. 73-2572; Valstybės žinios, 2009, Nr. 8-273. Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo 2001 m. liepos 10 d.; Valstybės žinios. 2001, Nr. 73-2565. Lietuvos Respublikoje įsigaliojo 2001 m. spalio 30 d.
7. 1991 m. vasario 25 d. konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste // Valstybės žinios. 1999, Nr. 92-2688. Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo 1999 m. spalio 7 d. // Valstybės žinios. 1999, Nr. 92-2687.
8. 2008 m. birželio 30 d. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11 straipsnių ir įstatymo 1, 2 priedų pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 2008-07-17, Nr. 81-3167.

9. <http://www.unece.org/env/eia/documents/legal-texts/conventiontextenglish.pdf>
10. <http://www.unece.org/env/eia/documents/legal-texts/conventionextrussian.pdf>
11. 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimo // OL L 197, 2001, p. 30.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967 patvirtintas Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 130-4650.
13. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymu Nr. D1-255 patvirtintas Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 61-2214.
14. Poveikio aplinkai vertinimo vadovas: <http://www.am.lt/VI/files/0.514588001011887910.pdf>
15. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. D1-311 patvirtintas Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentų nagrinėjimo Aplinkos ministerijoje ir jai pavaldžiose institucijose aprašas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 75-2882.
16. Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 82-1965.
17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. kovo 17 d. nutarimu Nr. 233 patvirtintas Planuojamos ūkinės veiklos rūšių ir objektų, kuriems privaloma valstybinė poveikio aplinkai vertinimo ekspertizė, sąrašas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 25-578.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 23 d. nutarimu Nr. 88 patvirtinta Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ekspertų atestavimo ir atestatų išdavimo tvarka // Valstybės žinios. 1998, Nr. 10-249.
19. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-370 patvirtintas Visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese aprašas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 93-3472.
20. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1992. Nr. 5-75.
21. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308. Nauja redakcija nuo 2001 m. sausio 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 85-2564.
22. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
23. Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XP-1965: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289612&p_query=&p_tr2=
24. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. lapkričio 21 d. nutarimas Nr. 1243 // Valstybės žinios. 2007, Nr. 123-5042.
25. Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projektas Nr. XP-1963: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289608&p_query=&p_tr2=
26. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. T. 1. Vilnius: Justitia, 2003.
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967 patvirtintas Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 130-4650.
28. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 107-2391. Nauja redakcija nuo 2004 m. gegužės 1 d. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 21-617.
29. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymu Nr. D1-225 patvirtintas Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 61-2214.
30. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. V-50 patvirtinta Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atvejų ir vertinimo atlikimo tvarka // Valstybės žinios. 2003, Nr. 18-794. Pavadinimas pakeistas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. liepos 5 d. įsakymu Nr. V-511 // Valstybės žinios. 2004, Nr. 109-4091 (pakeistas pavadinimas – Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atvejų vertinimo atlikimo taisyklės).

PROBLEME DER RECHTLICHEN REGLAMENTIERUNG DER UMWELTVERTRÄGLICHKEITSPRÜFUNG

Rasa Ragulskytė-Markovienė

Z u s a m m e n f a s s u n g

Das Ziel des Verfahrens der Umweltverträglichkeitsprüfung (UVP) ist, die Balance zwischen den umweltschützenden und unterschiedlichen wirtschaftlichen, sozialen und kulturellen Interessen zu finden. Eine besondere Aufmerksamkeit wird dem Bekanntmachen der Öffentlichkeit mit den Auswirkungen der wirtschaftlichen Tätigkeit auf die Komponente der Umwelt (Luft, Wasser, Boden u.a.) und auf den Menschen gewidmet. Das Verfahren der Umweltverträglichkeitsprüfung ist offen, also diese Offenheit soll mit den realen Möglichkeiten für die Teilnahme der Öffentlichkeit an dem Verfahren gewährleistet werden. Es sollte über die folgenden Änderungen des Gesetzes über die Umweltverträglichkeitsprüfung in Bezug auf das Bekanntmachen der Öffentlichkeit mit der wirtschaftlichen Tätigkeit

überlegt werden: mit dem Verfahren sollte die Öffentlichkeit früh wie möglich bekanntgemacht werden, angefangen von dem Bekanntmachen mit dem UVP-Programm; die Frist für die Vorschläge sollte verlängert werden (heute gilt 10 Tage Frist); die staatliche Institution sollte an dem Bekanntmachen-Verfahren direkt teilnehmen; je möglich grosser Teil der Öffentlichkeit sollte die Möglichkeit haben, die Vorschläge und die Bemerkungen vorzubringen. Es wird die Idee vorgestellt, die unabhängigen Experten in das Verfahren einzubeziehen. In Bezug auf den Zugang zu den Gerichten sollten die rechtlichen Vorschriften auch verbessert werden. Das Verhältnis zwischen dem UVP-Verfahren und den anderen Planverfahren sollte klarer und einfacher gemacht werden.

Įteikta 2009 m. gegužės 28 d.

Priimta publikuoti 2009 m. birželio 17 d.